

КТАМОРО

7 • 2002

Романо чгаворікано журнало

СОНЕЧКО

Дитячий ромський журнал

ЛЮБІ ДІТИ!

Ви тримаєте в руках перший номер журналу "Кгаморо" (Сонечко). Він приходитиме щоквартально (тобто, кожні три місяці) у школи, дитячі садки, в недільні школи, до окремих із вас особисто. Читайте, думайте, розв'язуйте задачі, вивчайте скоромовки...

Сподіваємось на активну співпрацю з Вами.

Ми розкажемо Вам про відомих ромських та українських майстрів пера, артистів, запросимо в диво-світ казки, історії ромського народу, який поруч із іншими живе в Українській державі.

Значне місце в журналі займуть і розповіді про шкільні справи, відпочинок. Намагатимемось робити все, щоб "Кгаморо" (Сонечко) помандрувало разом із Вами і в минуле, і в сучасне, заглянемо в майбутнє.

Тому розраховуємо на доброзичливі і мудрі поради, пропозиції ваших педагогів, батьків.

Їх використаємо в нових випусках.

Якщо чесно, то цей журнал з'являється, як ніжне весняне сонечко, що пробивається із-за хмар, аби сказати: "Доброго ранку, любі діти! А що там у Вас? А яким буде день?"

ДРАГЕ ЧГАВОРАЛЕ!

Тумен лікерен анде тумаре васта анґлуно номеро журнало "Кгаморо" (Сонечко). Вов авла сако трін чгон, анде школи, анде чаворикане садочки, ай анде куркескере школи, ке сако човоро. Ґінавен (егенен) ґіндин, керен кгерутне

бувтя, сікльон пгераса (загадки)...

Аме ґіндис со аме кераса туменца лачі бувті. Аме Тгуменґе розпгенага пало романе лаче बारे мануша, ай пала Українске скірітора артїстора. Манґас Тгумен тге джанен о параміса, ай романі історія. Амаре рома джівен анде Україна, те кавре народоса. Анде амаро журнало анґлунес скірісараса пало школаке бувтя, ай пало канікули. Аме кгераса саворо, гой амаро "Кгаморо" "Сонечко" те пґірел туменца, андре пгурані врама, ай анде нейві врама, ай со авла: Аме камас пе тумаре лаче ґодявер пропозиції, пре ле учителенґері даденґері пропозиції ай текерас лачо журнало.

Те пгенав чачес, кадо журнало аморо кгаморо о кгаморо те пгенел Туменґе.

Лачи деттегара амаре камаде драге чаворале! А со кґоте Туменде! Саво авла дівес?"

Редакція «Сонечка»

*Христос Рождается!
Небо всміхається,
Сходить зоря, -
Цими словами
Вітаємось з Вами,
І бажаєм добра!*

*Ісусо аракаділас!
О чейрі асал,
Опре джал о кгам, -
Кадале лавенца
Аме мангас Туменге,
Зор бахт ай лачіне!*

МІРІКЛЕ АНДА АФРИКА

Кана сомас анде Африка пе конференція, аме вакерагас пало романе проблеми. Кана сас амен екг цера врама, пала кодо джасас андо форо Дурбано, те дікгас о

дійске базара (піяца). Мійрі май кні чайорі школярка пгучел андар: "Даде со ту манге андан анда Африка?"

О кгам увчес тордьолас по чейрі. Баро пгабаріпе (керадіпген) сас. Тело пару дівеса о рома ле кгаместар кале керділе. Камльом те пієн шілало паї, родав дікгав кгате най. Тордював ай дікгав шукар фрукто - сарбі кокосово акгор, сар бітом барі пгабай. Пга-ша манде тордьонас тгемеске африканці, ай ві парне. Дікгав: пгагрен коді пгабай ай пієн. Ашта торділем ай гінді: ашта цінав манге кодола акгора ай піяв.

Дікгав паша манде тордьол калі чайорі, деше - дешуекг бершенг-ері, е гада пе лате европейске. Анде ла чгайоракі кор(мен) шукар мірікля, гінди сар те кїнав. Пе раклъораке васта пгердо мірікле, пе лако колін сас скіріме лако анав Зама. Кінен тумара чгайораке мірікле пгенел е Зама англічанійка:

— Zama, sweetly, choose a present for my daughter and her friends.

Лем андо васта о мірікле, ай гінді пала мійрі чгайорі ай джанав ке лате сі бут амала (пай-ташкі), тробуй те ленге те цінав. Е Зама гейлас пало мірікле, ме ужарав ла. Авел ке манде екг пгуро африканцо, пгенел манге увжес англічаніцка:

— Ту амеріканцо?

— Are you american, Sir?

Ме пгендем ке на:

— Ме леске варесар пгагерда чгібаса англічаніцка пгендем ке ме сім анда Україна. Ле роменго тгем Індія, ві кгате джівен, кадо о пгуро африканцо пгенел:

— Ай ту кгатар джанес?

— Анде Африка джівен о рома, вон джівен пе са лума.

Авілас е Зама ай андас шукар мірікле. Пгенав лаке: - Кадала шов мірікле ме цінав.

— Мішто, - пгенел е Зама.

Аладар Адам

НАМИСТО З АФРИКИ

Одного разу, коли між справами мали кілька вільних годин на знайомство із містом Дурбан, вирішив податися на індійський базар. Всюди щонайрізноманітніші товари. Захотілося й самому придбати бодай кілька подарунків. Бо ж неодмінно моя найменша донечка-школярка запитає: "Татусю, а що привіз із заморського відрядження?"

Сонце стояло високо в небі. Пекло немилосердно. За кілька днів, хоч ми роми і засмагли, встиг ще й більше почорніти. Захотілося напиться холодної водички. Туди дивлюся, сюди, - а не продають.

Наразі мій погляд зупинився на якомусь дивному фрукті - ніби кокосовий горіх, і ніби не зовсім. Схоже на велике яблуко. Поруч були місцеві африканці й білі. Бачив: купували по кілька штук і відходили убік. Розламували навпіл це велике яблуко і випивали. Стою собі й думаю: куплю з вісім і доскочу нап'юся. Як замислив, так і зробив. Відійшовши трохи убік, випив три дивні "горіхи".

Оглянувся, а вже поруч чорне дівчисько, років десяти-одинадцяти, в європейській одежі. На шиї у дівчинки звисали кілька прегарних намист. Роздивляюся, яке б придбати.

Помахом руки, наче чарівною паличкою, дівчисько вже розклало на двох долоньках намиста. На сарафанчику на грудях приколотта табличка англійською: Зама.

— Zama, sweety, choose a present for my daughter and her friends.

(Замо - чарівнице, а вибери подарунок донечці та її подругам, - звертаюся англійською.)

— Here you are, Sir! (Будь ласка, сер!)

Спершу взяв одне намисто, а за тим почав пригадувати тих, із ким дружить донечка. Не вистачило пальців на двох руках.

— Wait please, sir! (А ви, сер, зачекайте!) - не встиг оглядітися, як зникла Зама.

Старий африканець підморгнув мені й чистою англійською запитав:

— Are you amerikan, Sir? (Сер американець?)

Я похитав головою. Слово за словом та розговорилися. Хоч англійською володію ще не зовсім, але пояснив. В Африку мене, рома, привели справи: тут зібралися представники по захисту прав людини з усього світу, аби порадитися. Старий, а він виявився опікуном Зами, (в нього дівчисько після смерті батьків працює помічницею), й далі розпитував, де моя країна.

— I'm Rome from Ukraine. (Я ром з України.)

— Roma come from India. They also live here. (Роми походять з Індії. Вони також живуть тут.)

Та почувши це він мовив:

— How do you know? (А звідки ви знаєте?)

— The Roma also live in Afrika... In different countries. I was there... (Та ж у Африці проживають і роми... В різних її країнах... Я там бував...)

А тут і Зама - розчервоніла від швидкої ходи.

Глянув я на намиста - й мало не остовпів. Одне за друге - краще. Сказав:

— I take this and these five and the sixth one from the sheaf. (І ці поклади мені, й оці п'ять й шосте із низанки).

— For sure, Sir. (Гаразд, сер...) - то Зама.

Аладар Адам

"Сомнакуно петалоро"

Джі ададіве аменге на патял пес, каво лошако дром.

Ізольда Адам: - Кана аме ле дадеса ла деяса авілам по унгварако аломашіс кго-те амен жукарнас саворі група "Ром Сом" Са кідам амен 14 мануш. Англаменде сас о дром анде Москва.

Неля Адам: - Анде Москва. Джівагас андо готело, цера пгігенісардам. Амаро шейро о Пап Аладар пгенел керас репетиція. Пе кавер дівес кездіндя пес о фестивало. Аме сам анде барі зала. Бут терне таланти анда буте тема. Аме саворе - е Катя, Ева, Ела, Сандра, Віка, ай о Ерік, Імі, Едік са дарагас. Кана авріпенде амен, те джас те кгелас, анредар о їло мардьолас.

Кгелібен "Брічка" о (руководітельо Віктор Бабука").

Пала кодо гілявенас гілі "Мама" е Наталія Сабан лаке марнас анде бурніка ай діне ла лулудя.

Ізольда Адам: - Українско гілі "Я чекаю" саворенге чалілас е гілі.

Пала кодо башадьом пе піаніно, панч музикальне гіля. Ман діне лулудя ай дарункос.

Неля Адам: - Аменге пгененас е терне артїстора, ке амен мішто гілявагас ай кгелас. Ме гілядьом романі гілі "Валісок". Е Ізольда башадя "Самор тайм". Анде Москва манге сас мїро дівес кана ме аракгаділем. О терне чгавора анда Русія - о Вова, Стьопа, Адам, ай о Сергій мангенас манге бут бахт ай састіте ай мішто те гілявав.

Пала кодо гейлам по вокзалу ай амаро вонато, традас кгейре. Лопаса дарункенца грамотенца.

Ансамбльо "Ром Сом" андо 1997 берша, сас кердо 2001 берша лесе діне "Народно ансамбльо".

«Золота підківка»

Ще й сьогодні нам не віриться, що здійснили таку веселу і прекрасну подорож на дитячий фестиваль ромського мистецтва, що відбувся 8 і 9 листопада у Москві.

Ізольда Адам: - Коли ми з татом і мамою приїхали на Ужгородський вокзал, там уже чекала чи не в повному складі група "Ром Сом". Всіх нас зібралося 14. Перед нами була дорога в Москву.

Неля Адам: - У Москві влаштувалися в готелі, трохи відпочили. Наш керівник Пап Аладар сказав, що матимемо репетицію. Наступного дня мав розпочатися фестиваль. І ось ми у величезному залі. Тут юні таланти з багатьох країн. Ми всі - Катя, Ела, Сандра, Віка, а також Імі, Едік, Ерік хвилювалися. Оголосили наш вихід.

Танець "Брічка" (акомпаніатор Віктор Бабука) сприймали добре.

Виконувала далі пісню "Мама". Вітали оплесками, квітами. Супровід - Наталії Сабан. Опісля був танець "Півколо" (я підспівувала). Угорський танець теж виконали (і тут підспівувала).

Ізольда Адам: - Українська пісня "Я чекаю" у моєму виконанні сподо-

балася. Потім грала на фортепіано. П'ять пісень: серед них і "Коли техніки не вистачає". Квіти, оплески були подарунком.

Неля Адам: - Нас уже вітали юні танцюристи та солісти, як добрих знайомих. Знову подарував ансамбль танцювальний номер. Я підспівала. Виконала й циганську пісню "Васлічок". А Ізольда зіграла "Самонтай".

У Москві відсвяткували і мій день народження. Юнаки-роми з столиці Росії - Вова, Стьопа, Адам і Сергій вітали з святом народин і успішним виступом.

А далі знову великий вокзал. І наш поїзд. Поверталися веселі, щасливі. Нагородою нам - грамота...

Ансамбль танцю "Ром Сом" утворений в 1997 році при культурному товаристві ромів Закарпаття. У 2001 році йому присвоєно звання "народний".

НАПИШІТЬ САНТА КЛАУСУ (ДІДУ МОРОЗУ)

105 років тому одна з редакцій у далекій Америці отримала листа дівчинки, яка звалася Вірджинія. Вона запитувала: "Чи правда, що існує Санта Клаус (Дід Мороз), бо багато хто із знайомих це заперечує". Відповідь не забарилася. Журналіст редакції запевнив, що Санта Клаус живе і буде жити вічно, радуючи серця дітей добротою і щирістю.

З того часу перед новорічним святом американська пошта буквально завалена листами Санта Клауса. Діти пишуть йому прохання, розкривають свої таємниці, просять поради та допомоги. В Америці 87% дітей від 3 до 13 років вірять у Санта Клауса.

А чи вірите ви, діти?

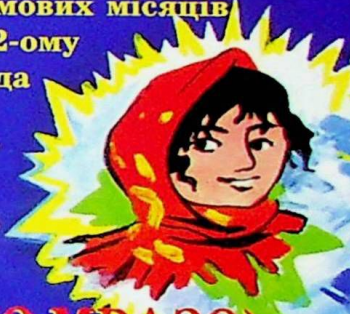
Коли так - напишіть. Наша редакція знає, де живе Дід Мороз. Поспілкувалася з ним, розказали про вихід журналу. Він надзвичайно зрадів цій події і вирішив заснувати свою премію переможцям творчого конкурсу.

Дід Мороз просить розказати, як збираєтеся жити в Новому 2002-ому році? З ким із друзів і з якої країни чи міста хочете листуватися, зустрітися? Яку і чию книжечку хочете прочитати? Хто Вас образив у старому 2001-ому році?

Подаємо адресу, за якою можете протягом трьох зимових місяців надсилати листи. Кращі з них будуть опубліковані у 2-ому номері журналу й відзначені преміями Санта Клауса - Діда Мороза.

На листі обов'язково зробить позначку: "Лист Діду Морозу".

Адреса: 88000, м. Ужгород, вул. Дунаєвського, 18

СКІРИН ЛЕ САНТА КЛАУСОСКЕ (О ПАПО МРАЗО).

Шел тай панч берша палпале дур анде Америка, екг редакція худня ліл елга чгайоратар сава акгаренас (вічіннас) Вірджинія. Вой анда са бут пескере пайташа (амала) пгучлас, чи чачіпе со дживел о Санта Клаус (Папо Мразо), ке бут пгінджарде мануша пгенен ке най чачес. Пгенел о журналісто анда редакція, со чачес дживел о Санта Клаусо (о Папо Мразо), ай міндік навеки дживела, анде чгаворікане їле. Ай міндік керла лачіпе.

Анда кадї врама англа крейчуно анде американско пошта, пгердо ліла бічгавен ле Папо Мразоске. Е чгавора скірін леске ліла ай манген лестар жутипе. Анде Америка 87% чгавора кгатар о трін джі кай о дешутрін берша патян андо Папо Мразо.

Ай Тумен чгаворале патян?

Атунчі скірін. Амарі редакція джанел, кай дживел о Папо Мразо. Е редакція вакерлас лега пала амаро англуно журнало, вов зоралес лошайлас ай пгендас керав премія. Кон майфедер скірія, вов мангел те розпгенен сар Тумен дживена андо 2002 берша?

Саве амаленца (пайташенца) анда саво гав, чї фовро Туме камен те скірін екг екгеске ліла. Ай те арагдаьон екг екгеса? Саві кеньва камен те гінавен? Кон Туменге чоріпе пгендас андо 2001 берша. Тумен чаворале скірін на авен луставне. Аме Туменге дас амарі адреса, пе трін свендутне чгона, те бічгавен тумаре ліла. Каскере майлаче авна, кодала ліла аме тговага андо журнало. Премія дела о Папо Мразо.

Скірін адресо: Пе конверта скірін "Ліл"

Адреса: 88000, м. Ужгород, вул. Дунаєвського, 18

Вімакіро

Пгурдел балвал, пал вокна рат пгірела
Ан цохіца ївендір зашуді,
Парна цергаса гав йой чакірела,
Балвал куніні пгув пашалакірді.

Круял сі шіл, нікон нішмішола
Те-сікавел рат песко накг аврі.
Балвал бутір далестір холісола,
Ріскірла цоха, марла раторі.

Алекса Мануш

Віма

Дує вітер, за вікном вже ніч
Білим покривалом покрита земля,
Вітер по білій землі стелиться,
Із сніжинок їй сукню звива.

Холод землю огорнув
Не дає ї носа висунути.
Вітер волосся розвива
І сукню її заморозив на ніч.

Переклад Ернеста Бучка

Мандрівка в минуле

Дітки! Ваші батьки дуже люблять дивитися індійські фільми. Незвична для європейського вуха музика і мова просто зачаровують ромів. Підсвідомо вони відчувають щось надзвичайно близьке і рідне до себе. І це - неспроста. Ромів усього світу зв'язує невидима ниточка історичної свідомості. Індія - їх прабатьківщина. Що це за країна? Що спільного між ромами й індусами - жителями цієї країни.

Індія - держава, яка розміщена на півдні Азії. Територія більше 3 млн. кв. км. Столиця - м. Делі. Населення Індії - біля 1 мільярда чоловік. Державна мова - хінді, яка дуже близька до ромської мови. Тому роми усього світу розуміють мову індійських кінофільмів.

З історії відомо, що предки ромів колись проживали у північно-західній частині Індії. Племена склалися з чотирьох каст. Займалися кочовим ковальством, виготовленням речей з дерева, кольорових металів. Вони були відомими музикантами, співаками і танцюристами. Часті війни між князівствами привели до того, що роми змушені були або підкоритися завойовникам і стати рабами, або назавжди покинути свою батьківщину. Вирішальну роль у цьому відіграла битва під містом Тераїмом у 1192 році, коли махараджа, якого підтримували роми, був переможений. Тому їм довелося залишити землю своїх предків.

Першою країною, куди вони прибули, була Персія. (Зараз це сучасні країни Ірак, Іран). Саме там відбулось перше й останнє повстання ромів, що було надзвичайно жорстоко придушене, а керівники - страчені. Після того роми ніколи не воювали. Вони втратили свою еліту, жреців, які їх навчали і були хранителями писемності і мудрості. Історію свого народу, основи поведінки, кодекс честі роми передають усно з покоління в покоління.

Вандрулин андо пгуранібен

Чгаворале! Тумаре дада зуралес камен о індійске фільмі. Е європейске гадже на іген ахальон (гатырен) е чгіб те музика. О рома мерен пала індійске гіля, те бут ахальон (хатырен), анде ленгеро іло са кадо пашес. Кадо чачес. Ле ромен анда са лума пгандел сар тгаворо. Історічно ле роменгеро тгем Індія. Саво кадо тгем? Со пгандел ле ромен ле індійценца кай джівен анде Індія.

Індія - тгем, саво ростгодо по південо паше Азія. Територія лаки 3 млн. кв. км. Центральнo фовро - Делі. Анде Індія джівен 1 мільярдо мануш. Тгемескі чгіб - хінді, саві пашес ке романі чгіб. Анда кодо о рома охальон (хатырен) індіякі чіб ай е кінофільмора.

Анда історія джанас, долмут варекана джівенас о рома, андо північно - західне агора ла Індіяке. Анда штар віці касті сас. Вандрулинас, траденас, кернас саструне, каштуне, самнакуне бувтя. Сас बारे лавутара, гіляторі ай кгелиторі. О маріпе машкаро країне ай князора керде каде, гой о рома мусай сас вай те бандьон ленге, вай тге ачген рабора. Анде кодо мусай сас те нашен анда песко тгем. Майбарі роль сас о маріпе паша фовро Тераїмом андо 1192 берша, кана о Махараджа вестосардас, о рома саконес подлікернас. О рома нашле ай мукле пенгері пурані пгув.

Англуно тгем, кай авіле о рома, сас Персія. Аканак кадо тгем бучгол Ірако, Ірано.

Анде Персія сас англуно ай палуно маріпе роменгеро, саворе ромен зоралес марде ай тасаде, ай е майбаре годяверен фійгінде (умбладе). Пала кодо е ром шога (нігда) на маренас пес. Е ром хасарде пенгері еліта, рашасн, саве сітарнас ай гарувенас о скіріпе ай е говді. Історія ле роменгері е культура патівако кодексо о чачіпе вон пгеннас, преденас екг екгеске фамілія фаміліяке.

Сікляюва

О кгаморо по ангушто кгелел
Кгамібнега пгабол о їлоро.

Ангусти

А

Б

Цікно коло анда пгув
Аврі авел,
Калапага учгарел нес.
Бураца (козаріс)

Д

Опрал — зелено
Андо машкар — лоло
Кале данда сі лес
Пе маля барол.
Дудум (лудебна)

Дж

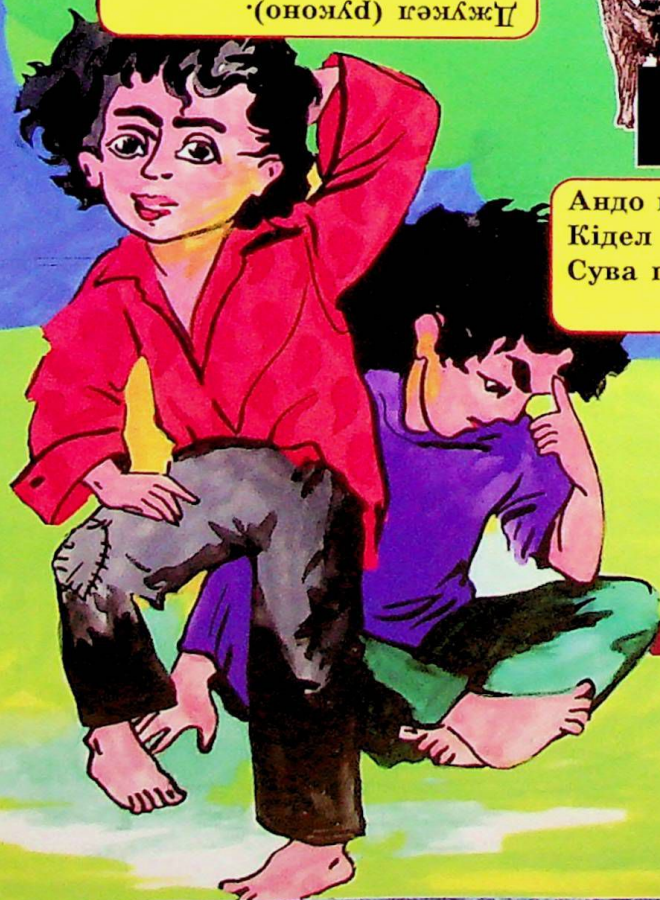
Сі лес штар піндре
Пало кгер дікгел
Сар лес акгарен (вічінен).
Джумел (румом)

Дз

Андо веш джівел,
Кідел шушудя,
Сува парне пре лесте.
Дзівно баго

Пгераса
Гейля о дад дудумеске,
пре бістердя говноро.
Пінц — пінц, колом пінц
на авела кадалестар ніч.

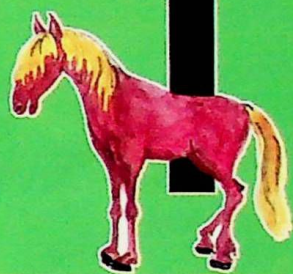
с а б е т к а

В
Пганч чгавора
А екг дай.
Васт

Г
Най лес пгака,
Увчесл андо чейрі гурал.
Гелікоптер

Г
Петала марен умблѡра (іскрі)
Ле роменге анел манроро.
Граст

Е
Гурал, ай най чіріклі
Рупоно, ай най чгон.
Еропано

Є
Пре маля о їв,
По пая о пгаго (лейгос).
Е балвал кгелел
Кана сі кадо?
Євенд

Скоромовка
Пішов батько за арбузом,
Та й забув про свій мішок.
Пінц – пінц, колом пінц
Та не вийшло з того нич.

Ходять по світу

Тарас Шевченко - великий український поет (1814 - 1861). Народився в родині кріпаків. В 11 років залишився сиротою. Добре, що в Петербурзі він зустрів гарних людей, які викупили його з кріпацтва.

Шевченко почав учитися і писати вірші. За вірші московський цар вислав його на заслання. Повернувся поет хворим, але не переставав писати.

Кобзареві вірші перекладені на багато мов світу. Уперше на ромську мову їх переклав Міха Козиміренко.

Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть.
Плугатарі з плугами йдуть,
Співають, ідучи, дівчата,
А матері вечерять ждуть.

Сім'я вечерея коло хати,
Вечірня зіронька встає.
Дочка вечерять подає,
А мати хоче научати,
Так соловейко не дає.

Поклала мати коло хати
Маленьких діточок своїх,
Сама заснула коло них.
Затихло все, тільки дівчата
Та соловейко не затих.

Кобзареві вірші

Міха Козиміренко (Михайло Козиміренко) народився 6 лютого 1938 року в Чернігові, в родині рома і української селянки. 1942 року фашисти розстріляли кілька сотень чернігівських ромів, 37 з родини Козиміренків - від немовлят до старих.

Міха Козиміренко закінчив музичний факультет Ніжинського педінституту ім. М.В. Гоголя.

Пише ромською та українською мовами. Перекладач.

Діти! Вивчіть цей вірш Шевченка, який переклав на ромську мову Міха Козиміренко.

Вишньово садо пашо кхер,
чириклорья гиля баган,
е бутярне фелдатур джян,
баган гиля терне чхая,
бая ужакирен те хан.

Пало скаминд ири бешел,
хачьол черген дре болибен,
е чхай подел тато хабен,
вар-со дай чхаке ракирел,
пал чириклен чхай на шунел.

Надур кхерестир дай чхудя
е чхаворен пескрен тикнен,
тей присутя, саре совен.
Саро совел. Терне чхая
те чирикля, дя зделпе, на кам

Переклад на ромську мову
М.Козиміренка

Гостини у бабусі Верони

Хата бабусі Верони на високому горбку. З усіх боків її наче обліпили ще менші хатинки. Переступили поріг і були приємно здивовані: в очі відразу впала яскраво прикрашена ялинка. Скрізь у кімнаті порядок і чистота. Перед тим, як завітати сюди, ми багато чули про найстаршу ромку юну. До неї старші і молодші йдуть за порадою. Вона вміє мудро розсудити, допомогти. Ще горнутья і тому, що володіє чудовою ромською мовою. Намагається, аби й діти, молодь не забували її.

Привіталися. Молодий чоловік нам радо запропонував сісти. Невдовзі нас, мов ту ялинку іграшки, обліпила малеча.

Роззираємося довкола, дивимось, чи не йде бабуся Верона.

Молодий чоловік, син Верони, розпочав нелегку розмову. Занедужала вона. Багато бід останнім часом на неї навалилося.

Померла ще молодою донька, за-

лишивши двох дітей - Сергійка, третьокласника, і Вірочку - п'ятикласницю. Хотіли забрати дітей у школу - інтернат, бо ж батько виїхав у східні області. Та бабуся Верона умовила залишити на виховання їй дітей. Слово авторитетної ромки повірили.

На жаль, тепер бабуся у лікарні.

Син бабусі Верони має своїх четверо дітей: Юрчика, Віру, Діму, Руслана. Всі живуть у мирі. Старші допомагають молодшим.

- Обов'язково відшукаємо машину, аби поїхати у місто Іршаву і провідати у лікарні бабусю.

Діти спокійні. Показали нам свої книжки. Дізналися, що Вірочка любить математику і мов справжня вчителька навчає менших рахувати і записувати задачки.

Третьокласник Сергійко кохається у літературі. Від бабусі почув багато ромських історій, легенд. Сам пробує складати невеличкі оповідання.

Прощаючись, пообіцяли дітям подарувати перший номер журналу "Кгаморо" (Сонечко), аби прочитали та й самі до нього дописували.

Зіта Юрашко,

Єно Сюрет, Берті Наці.

*Табір с.Арданово
Іршавського району*

Кгейре ке баба Верона

О кгер ла баба Веронако тордьо-лас по увчо плай. Паса ріга круял лате сас цікноре кгерора. Кана гейлам андо кгер чудисайлам: анде якга чгудас пес о шукар ївендутно кашт. Анде соба увжіне. Англа кодо кана тробу-яс те авас ке баба Верона, аме бут лачгіне шундям пал лате. Ке лате пгірен о пгуредер ай о терне чгаве, пал лакі годявер дума. Вой джанел сар те жутий, ай годявер ворба те пгенел. Камел те на бістрен ла ві о чгавора, ві о терне.

Терно ром пгенел аменге бешен. Паша аменде, е чгавора по ївендутно кашт ракін о ятійка (іграшкі).

Жукарас кана авла е баба Верона. Пгенде аменге ке баба Верона на-свалі, чі бійрі те уштел. Мувля лакі терні чгай, мукля дуйєн чгаворен ле Сергій, - анде тріто класа, е Верочка - анде панчто класа. Камле те лен ле чгаворен анде школа-інтернато. О дад гейлас бувті те керел анде кавер ріг. Е баба Верона зоралес мангелас е раєн те муєн ле чгаворен, ке вой камел аврі те барарен ле чгаворен. О рая патяне ла баба Веронаке. Бону-

сарас е баба Верона анде шпітала (дукгаді).

Ко чгаво ла баба Веронако сі пес-кере штар чгавора: Юрчи́ко, Віра, Діма, Руслано. Са джівен кетанес. О май пгуре жу́тин е тернен. Традас пе машина анде шпітала (дукгаді) андо фовро Іршава ке баба Верона. О чгавора лачге, сікаде аменге пескере кеньві (гінді). Аме джанглам ке Верочка камел е математіка, вой сітя-рел ай жути е кгерутні школакї бувті ле пгрален.

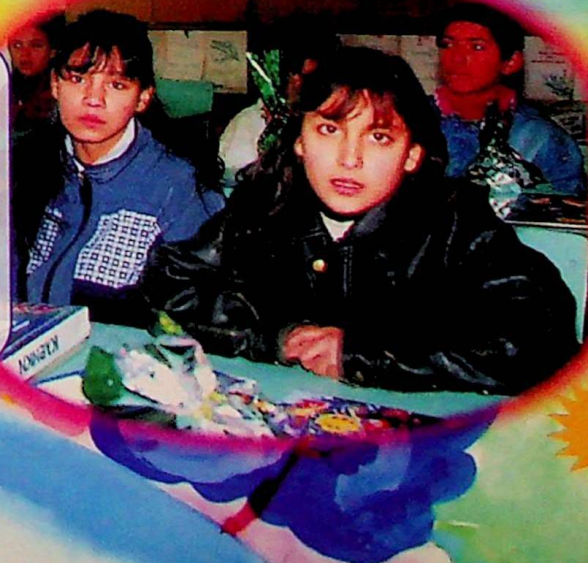
Андо тріто класо о Сергій камел е література. Кгатар е баба Верона шунлас бут романе історії ай легенди.

Коркоро зумавел те скірін на बारे романе історії. Пгендам е чаворенге кана авла о англуно номеро журна-лоско "Кгаморо", аме бічгаваса туме-нге те гїнавєн ай коркоре те скірін андо амаро журналo.

Зіта Юрашко

✿ Маленькі першачки, другокласники, третьокласники з мамами, татами, учителями святкували напередодні Різдва відкриття ромської недільної школи у Великому Березному. То подарунок їм від Міжнародного фонду "Відродження".

✿ О цікнора англуно, дуйто, тріто класи ле даєнца, ле даденца, ле учителєнца по Крейчуно пгутерділас куркєскі романі школа андо фовро Великий Березний. Дарункос кердя о фондо "Відродження".

Як малий хлопчик з хутора Крикунов став відомим актором

Легенда з життя

Таганрог - велике російське місто. Тут одного разу зупинилися зі своїм табором роми. Думали перебути якийсь час. Та не так сталося, як гадалося.

Ромський табір у 50-х роках був перетворений у колгосп під Волгоградом на хуторі Крикунов. Веселого вдачею, працьовитого, такого, що мав добрий голос, любив музику, обрали батька Ігоря головою. Якось, забачивши, що малий синок чи не до ранку слухав як вигравали-вitanцьовували на весіллі, сказав:

- Море, запишемо тебе у музичну школу. Тільки там учитися треба багато.

З радістю Ігор почав ходити на навчання. А вдома у них створився справжній ансамбль - до батькового голосу долучався мамин... А коли він десь фальшивив - брав зависоко чи занизько - старший Крикунов робив зауваження, просив повторювати за ним...

А час спливав швидко. І ось уже Ігор Крикунов ступає вулицею білокам'яної (так називали Москву). Його дорога - до знаного вже на той час у багатьох країнах першого циганського театру "Ромен". З цим художнім колективом здійснив не одну гастрольну подорож у різні міста та держави, де захоплено вітали циганське мистецтво. Москва подружила Ігоря із знаменитим актором, а згодом і режисером Миколою Сліченком. Грав у всіх виставах, які він ставив. Мав багатьох друзів і серед російських акторів "Театру на Таганці".

Та настав у його житті день, коли приїхав у Київ. Тут він, як зізнається, закохався у театр естради Малахова. З цього колективу згодом виділився ще один - "Театр на Подолі".

...Крикунов зіграв теж немало ролей і в новому "Театрі на Подолі". А вісім років тому організував власну циганську групу. З неї виріс театр "Романс".

Здібні, талановиті молоді роми потягнули в цей колектив. І ожили на його сцені неповторні таборові дійства, пісні, драматичні твори. Театр стали запрошувати у різні міста...

Ще одна муза прийшла до Ігоря Крикунова - дванадцята. Кіно. І там він створив гарні ролі. Коли прощалися з актором, він сказав: "Запропонували зіграти роль полковника у фільмі Машенка "Богдан Хмельницький..."

Сар о ціно чгаворо анда гав Крикуново керділас баро пгінджардо артісто

Легенда ле джівіпнаско

Таганрого-баро русіяко фовро. Кготе тордьолас екг баро романо таборо. Вон гіндінас ке набул врама тордьона. Тай на каде керділас. О рома андо 1950 берша керде романо колхозо. Андо гав Крикуново, андо колхозо о гадже аврі лине ле Ігорескере дадес. Шукарес гілявелас лачо гласо сас лес. Варесар, дікген о цікно чгаворо шу-нел музика, кгелел, ай гілявел, ай пгенел екг ром:

- Море, скірісарас ле чгавес анде музикально школа. Фері кготе тробуя бут те сікльол.

Лошайлас о Ігор кездісардас те пгирел анде шко-ла. Ай кгейре андо кгер сас ленде кгерутно фамілі-яко ансамбльо. Ві о дад, ві е дай гілявенас. Кана о Ігор лелас увчо гласо ай телуно вов екг цера хохав-лас. Леско дад ціпіяс пе лесте на хохав. О Ігор тра-дас анде Москва, ай гейлас те сікльон андо театро "Ромен". Вов пгінджардас ле Н.Сліченкос. Кгелас анде буте театрі. Пала кодо авілас анде Кієва кер-лас бувті андо театр естради, кіно. Кердас романо театро "Романс" ке лесте керен бувті бут лачге лаву-тара, кгелітора ай гілятора. Май ангуно театро пе Україна "Романс".

Юліана Камска

Конкурс "Міс та Містер Ікс" * Конкурсо "Міс ай Містер Ікс"

АНКЕТА

Прізвище

.....

Вік

Навчальний заклад

.....

.....

Номінація

Сонечко оголошує конкурс "Міс та Містер Ікс"

Вік учасників від 5 до 10 років.

Він проходитиме у двох номінаціях:

1. Вихід, одяг і представлення.

2. Домашнє завдання на тему: "Я - артист".

До участі в конкурсі запрошуються вихованці дитсадків, шкіл. Прохання заповнити анкету у вигляді заявки, додати своє фото і надіслати або власноруч передати редакції журналу з 20 січня до 10 березня.

Відбірковий тур з 12 по 15 березня у конфе-ренц-залі "Сонечка":

Переможців чекають чудові нагороди.

Ужгород, вул. Дунаєвського, 18.

Ведучі конкурсу: Єва Чурей та
Денис Вароді.

Конкурс "Міс та Містер Ікс" * Конкурсо "Міс ай Містер Ікс"

Романе чачіне кгатаре Марча

Анде саво кхер най чавора, котге
най бахт.

Якщо в домі немає дітей, нема й
щастя.

Бахтало мануш сі кодо, каске лачо
леско нямю.

Щаслива людина, в котрої хороша
родина.

Е фамілія мішто траїл, те ле пгла-
ла екгаврес камен.

Сім'я живе добре, якщо брати один
одного люблять.

Сар сі о мануш барардо, каде ка-
мел те траїл.

О кгас на сіттілас те джал кай ле
граста.

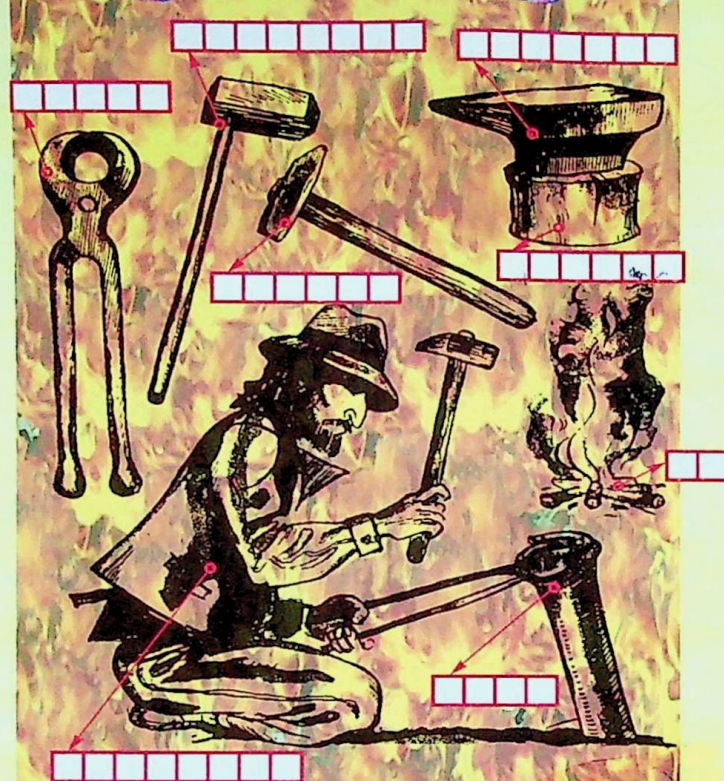
Сіно не йде до коней.

Людина живе так, як її виховува-
ли.

Коркоре манушес джівіпен нане.

Самому важко жити.

Кросвора

Назви вказаних стрілками пред-
метів потрібно вписати ромською мо-
вою у відповідні клітинки.

Старовинна ромська народна пісня

АНДРО ВЕРДАН ДРУКОС НАНЕ

Андро вердан друкос нане,
ман пірано шукар нане,
лолі пгабай пречгінава,
гоп-гоп-гоп,
йепаш туке, йепаш манге,
гоп-гоп-гоп.

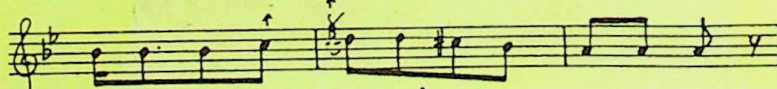
Лолі пгабай пречгінава,
мре піранес йепаш дава.
лолі пгабай пречгінава,
гоп-гоп-гоп,
йепаш туке, йепаш манге,
гоп-гоп-гоп.

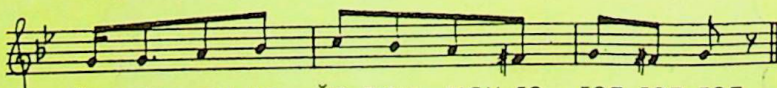
Ан-дро вер-дан друкос на- не,

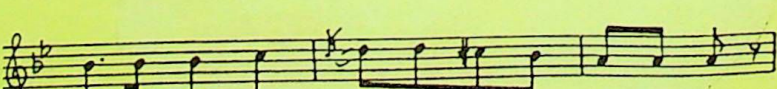
Ман пі- ра- но шу-кар на- не.

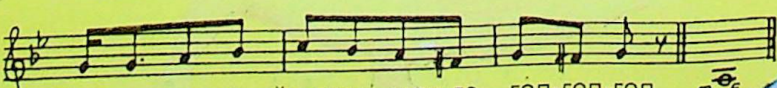
Ло-лі пга-бай пре-чгі-на-ва, гоп-гоп-гоп

йе-паш ту-ке, йе-паш ман-ге, гоп-гоп-гоп

Ла-ла-ла-ла- ла-ла-ла-ла- гоп-гоп-гоп

йе-паш ту-ке, йе-паш ман-ге, гоп-гоп-гоп *т.ф.*

День народження овечки

Еміл Ціна

"Овечка народилася!" - крикнув Белко. Його мати в цю мить несла у синьому фартушку щойно викопану картоплю. Чує на подвір'ї страшний гамір.

Її Белко кричить: "Овечка народилася, зробимо хрестини!".

Мати поклала руку на хлопчикову голову: "А кого покличемо за кума?".

"За кума піде жирний хряк, за куму - хрома вівця". Белко гордий, що зробить овечці хрестини.

"А коли похрестимо вівцю?" - питає він у матері.

"Тепер дощ паде, краще тоді, як погода роз'ясниться".

Белко готується. Приніс картоплю й каже: "Звари її, мамко, й спечи калачів".

"Я вже напекла, синочку".

Белко кинув тісто у корито, до мисочки налив холодної води. "Ходіть їсти й пити!" - кричить.

Прийшов жирний хряк, прийшла хрома овечка, усі їдять та п'ють. Бабуся грає на контрабасі, Белко на ударних, а когут співає. І маленька овечка їм вдячно підспівує: "Бе-бе-бе".

Переклад із словацької А.Адама.

Ілюстрацію до казки намалювала учениця Чинадіївської школи мистецтв Марина Чопей (13 років)

Бакроро увліля

Еміл Ціна

"Бакроро увліля!" - ціпі о Белкас. Е дай ліджал андал е бар о пгувале андре белаво лекета. Шунел баро ціпіпе. О Белкас ціпі: "Увліля бакроро! Керага леске бовня!"

Е дай тговел е бурнік пре ле Белкаскере бала: "Кас вічінага кірвеске?" "Кірвеске джала о тгуло бало, кірваке джала е бангі бакрі." О Белкас барікано, гой керела бовня ле бакрореске. "Кана кєрага бовня, мамо?" - пгучел ла датар.

"Аканак дел баро брішінд. Сар на

дела брішінд." О Белкас пес ріхтісел. Анел пгувале: "Тав пгувале, мамо, пек бокеля!"

"Імар пекльом, мійро цікно чга".

О Белкас тговел о бокеля андре балані. Андре бодванкіца чгівел шілало пані. "Авен те хан те пієн!" - вічісел. Авел о тгуло бало; авел е бангі бакрі, хан пієн. Е баба Башавел пре бугрова, о Белкас башавел пе бубна, о башно (когутос) гілявел. Те о цікно бакроро гілявел: бе, бе, бе-бе...

Луя Пн
Марці Вт
Тетрадї Ср
Жоа Чт
Параштутне Пт
Савато Сб
Курко Нд

Януарі • Січень						
	7	14	21	28		
1	8	15	22	29		
2	9	16	23	30		
3	10	17	24	31		
4	11	18	25			
5	12	19	26			
6	13	20	27			

Фебруарі • Лютий						
	4	11	18	25		
	5	12	19	26		
	6	13	20	27		
	7	14	21	28		
1	8	15	22			
2	9	16	23			
3	10	17	24			

Марцо • Березень						
	4	11	18	25		
	5	12	19	26		
	6	13	20	27		
	7	14	21	28		
1	8	15	22	29		
2	9	16	23	30		
3	10	17	24	31		

Луя Пн
Марці Вт
Тетрадї Ср
Жоа Чт
Параштутне Пт
Савато Сб
Курко Нд

Апріло • Квітень						
1	8	15	22	29		
2	9	16	23	30		
3	10	17	24			
4	11	18	25			
5	12	19	26			
6	13	20	27			
7	14	21	28			

Майо • Травень						
	6	13	20	27		
	7	14	21	28		
1	8	15	22	29		
2	9	16	23	30		
3	10	17	24	31		
4	11	18	25			
5	12	19	26			

Юніуш • Червень						
	3	10	17	24		
	4	11	18	25		
	5	12	19	26		
	6	13	20	27		
	7	14	21	28		
1	8	15	22	29		
2	9	16	23	30		

Романо календаро

**Бахтало
нейво
2002
берш!**

Бренда Дані лoшал ай зоралес бахталі, кай кердас фото андо романо садіко №13 ле Папо Мразоса.

Луя Пн
Марці Вт
Тетрадї Ср
Жоа Чт
Параштутне Пт
Савато Сб
Курко Нд

Юліуш • Липень						
1	8	15	22	29		
2	9	16	23	30		
3	10	17	24	31		
4	11	18	25			
5	12	19	26			
6	13	20	27			
7	14	21	28			

Августо • Серпень						
	5	12	19	26		
	6	13	20	27		
	7	14	21	28		
1	8	15	22	29		
2	9	16	23	30		
3	10	17	24	31		
4	11	18	25			

Септембро • Вересень						
	2	9	16	23	30	
	3	10	17	24		
	4	11	18	25		
	5	12	19	26		
	6	13	20	27		
	7	14	21	28		
1	8	15	22	29		

Луя Пн
Марці Вт
Тетрадї Ср
Жоа Чт
Параштутне Пт
Савато Сб
Курко Нд

Октобро • Жовтень						
	7	14	21	28		
1	8	15	22	29		
2	9	16	23	30		
3	10	17	24	31		
4	11	18	25			
5	12	19	26			
6	13	20	27			

Новембро • Листопад						
	4	11	18	25		
	5	12	19	26		
	6	13	20	27		
	7	14	21	28		
1	8	15	22	29		
2	9	16	23	30		
3	10	17	24			

Децембро • Грудень						
	2	9	16	23	30	
	3	10	17	24	31	
	4	11	18	25		
	5	12	19	26		
	6	13	20	27		
	7	14	21	28		
1	8	15	22	29		

Ромський дитячий журнал
"Кгаморо" ("Сонечко") № 1, 2002р.
"Кгаморо" ("Сонечко") публіцистично-інформаційний журнал для дітей молодшого шкільного віку. Рекомендовується для позакласного читання.
Свідчення № 239 від 9 січня 2002р.

Засновник - Асоціація ромських громадських організацій "Екгіне" ("Єдність").
Видається при підтримці фонду МАТРА (Голландія).
Авторські права застережені.
Редакція: Шеф-редактор Аладар Адам
Редактор Юліанна Зейкан

Художник Тетяна Петричко
У випуску брали участь Євгенія Навроцька, Ернест Бучко
Комп'ютерний набір Ярослав Галушка
Переклад на ромську мову Аладар Адам

Адреса редакції
"Кгаморо" ("Сонечко")
88007 м. Ужгород, вул.
Тельмана 1/48а
тел./факс: (03122) 61-58-05
Друк ПП «Графіка»
Тираж - 1000 екз.